

APELACIONI SUD, Venecija

Presuda od 10.IX 1978.

COSARMA - Compagnia Sicula di Armamento
S.p.A. c/a Iraanse Aardolie Exploratie
en Productie Maatschappij

Brod "Luisa"

OGRANIČENJE DUGA

Ograničenje po čl.275. Codice della navigazione ima pravnu prirodu ograničenja duga, a ne odgovornosti - Dug radi odstranjenja podrtine tereti vlasnika, ali vlasnik-brodar može se koristiti povlasticom ograničenja duga - Obveza naknade troškova odstranjenja podrtine nastale uslijed eksplozije tijekom krcanja tereta u luci uzročno je vezana i nastaje iz djela počinjenih za vrijeme putovanja - Odbijanje vlasnika-brodara odstraniti podrtinu ne predstavlja doložno postupanje vlasnika po čl.275. Codice della navigazione - Po talijanskom pravu ako postoji nesklad između vrijednosti broda na početku putovanja i vrijednosti procjene koja proizlazi iz police osiguranja, vrijedi posljednja - Utvrđenje prihoda putovanja koji obrazuju granični iznos vrši se na osnovi ekonomskog pojma putovanja

5. lipnja 1965. u luci Bandar Mah Shahr u Iranu, za vrijeme krcanja sirove nafte na motorni tanker "Luisa", vlasništvo brodara Cosarme, nastao je niz eksplozija koje su izazvale požar, te je brod potonuo. Ovaj udes, osim što je izazvao smrt većeg dijela posade broda, prouzročio je i ogromnu materijalnu štetu na uređajima koji čine opremu luke. Ponovno osposobljavanje luke zahtijevalo je prethodno odstranjenje podrtine broda. Pokraj zahtjeva za naknadu štete, koncesionar luke Iraanse Aardolie, ustao je protiv brodara-vlasnika Cosarme i tužbom za naknadu troškova odstranjenja podrtine. Djelomičnom odlukom rimskog suda od 9. prosinca 1972. usvojen je bio zahtjev tužitelja Iraanse Aardolie za naknadu troškova odstranjenja podrtine u iznosu od 343.927 Lstg, kao i na naknadu ostalih troškova prema likvidaciji štete koji će još uslijediti. Ova presuda potvrđena je 1974. apelacionom, a 1976. kasacionom odlukom suda kao zakonita.

Kako je time Iraanse Aardolie stekla mogućnost djelomičnog izvršenja, Cosarma je podnijela sudu u Veneciji

zahtjev za ograničenje duga brođara, pa je sud odlukom od 4-6. listopada 1976 /objavljenom u dodatku "Gazetta Ufficiale" 22. listopada 1976/ proglasio postupak otvorenim. Iraanse Aardolie je prigovorila pripuštanju brođara postupku ograničenja iz više razloga, a ujedno je zatražila dopunu vrijednosti broda koja je bila utvrđena na osnovi prometne vrijednosti na početku putovanja do znatno veće vrijednosti označene u polici osiguranja. S obzirom da Cosarma nije prihvatila prigovore i zahtjeve Iraanse Aardolie, odlukom delegiranog suca, a u smislu čl.627. Cod. nav, bio je obustavljen postupak za ograničenje duga dok parnični sud ne riješi pravomoćno o spornim prigovorima i zahtjevima stranaka. Sud u Veneciji odbio je odlukom od 3. svibnja 1977. prigovore Iraanse Aardolie protiv odluke delegiranog suca o otvaranju postupka ograničenja duga Cosarme, ali je usvojio zahtjev Iraanse Aardolie u pogledu osporavanja stanja aktive broda.

Protiv ove presude Cosarma je uložila žalbu, predlažući djelomičnu preinaku osporavane presude u dijelu u kojem se odnosi na utvrđenje veće granične svote, kao i u dijelu u kojem se usvaja odredjenje vrijednosti prihoda putovanja. Iraanse Aardolie je uzvratnim podneskom ustala takodjer žalbom ponavljajući svoje već ranije iznešene prigovore otvaranju postupka ograničenja duga Cosarme.

Apelacioni sud je odlukom od 10. kolovoza 1977. potvrdio prvostepenu odluku u cijelosti. Obrazlažući svoju potvrdjujuću presudu, drugostepeni sud se osvrnuo prvenstveno na prigovore iznijete u uzgrednoj žalbi Iraanse Aardolie, uvažavajući u cijelosti stajališta prvostepenog suda i dopunjujući ih vlastitim mišljenjem.

Osnovni je prigovor tuženika Iraanse Aardalie da tužitelj Cosarma nema pravo na ograničenje duga po čl.275. Cod. nav. jer je ugovorom o jamstvu s tvrtkama "Comit" i "Iceri" /koje su dale bankovnu garanciju u korist Cosarme za plaćanje svih iznosa do 700.000 Lstg. s naslova naknade štete i troškova odstranjenja podrtine/ prenijela je svoju odgovornost na spomenute kreditne zavode, dovodeći se time u pravnu nemogućnost pozivanja na institut ograničenja duga brođara, odbio je već prvostepeni sud dajući tumačenje pravne naravi ograničenja duga brođara kako ga predviđa čl.275. Cod. nav. Usprkos podijeljenosti mišljenja talijanske pravne znanosti da li se u ovom slučaju radi o ograničenju duga ili o ograničenju odgovornosti, sudska praksa je dala prednost tezi o ograničenju duga, i to kako zbog samog slova Zakona, tako i zbog sistematskih razloga sadržanih u čl.488.

Pravilnika o provedbi zakonika Codice della navigazione. Taj član priznaje jamču pravo na "actio interrogatoria" namijenjenu raspoznavanju namjera broдача, i taj član ne bi imao nikakvog smisla, po mišljenju drugostepenog suda, ako bi bila prihvaćena teza o ograničenju odgovornosti koja ostavlja jamca izloženog napadu nenamirenog vjerovnika. Ovakvo stajalište potvrdio je kao ispravno tumačenje čl.275. Cod. nav. i Apelacioni sud istaknuvši posebno da "institut ograničenja duga broдача zahvaća sigurno i neposredno obligaciju ukoliko on kao prvu stvar ograničava predmet dužne radnje, ali ne zahvaća, barem ne neposredno, odgovornost, te ništa ne smeta što je pribavljanje olakšice povezano s manifestacijom volje dužnika i uvjetovano predodređenom imovinskom mjerom sigurnosti /pologom granične svote/".

Slijedeći prigovor Iraanse Aardolie odnosio se na potrebu isključenja potraživanja za troškove odstranjenja podrtine broда "Luisa" iz postupka ograničenja duga broдача, jer protivno uvjetu predviđenom u čl.275. Cod. nav. potraživanje nije proizašlo iz obveze za djela ili čine izvršene za vrijeme putovanja, već je, po tvrdnjama tuženika, proizašlo iz činjenice neudovoljenja Cosarme obvezi odstranjenja podrtine prema čl.73. Cod. nav. Prvostepeni sud u Veneciji odbio je osnovanost ovog prigovora uglavnom iz tri razloga. Prvo stoga jer je sudskom odlukom Cosarma već pravomoćno presudjena, ne kao vlasnik, već kao broдар, na naknadu troškova odstranjenja, zatim stoga jer prvostepeni sud smatra da obvezu naknade troškova odstranjenja podrtine broда, koji je potonuo zbog udesa nastalog za vrijeme krcanja, treba uzeti kao da je nastala iz činjenica koje su se dogodile za vrijeme trajanja putovanja shvaćenog šire - kao ekonomskog pothvata, te napokon stoga što broдар koji je ujedno i vlasnik broда ne može biti nepripušten povlastici ograničenja duga za troškove odstranjenja podrtine, ako je takav dug nastao iz činjenice koje su se dogodile za vrijeme putovanja. Isti prigovor tuženik je ponovio i u žalbenom postupku poričući mogućnost koordinacije između čl. 275. i čl.73. Cod. nav. kako to tumači prvostepeni sud. Apelacioni sud je međjutim potvrdio ispravnost stajališta iznešenog u prvostepenoj presudi dodavši da nije osnovano zaključivati, usprkos spominjanju samo vlasnika broда kao naslovnika obveze odstranjenja podrtine u čl.73. Cod. nav, da takva obveza ne može teretiti i broдача, ako je događaj koji je izazvao potrebu odstranjenja nastao za vrijeme putovanja, za koje razdoblje čl.275. Cod. nav. predviđa normalnu odgovornost broдача, a broдар i vlasnik su ista osoba. Ograničenje duga po intenciji ne samo talijanskog zakonodav-

stva, već i međunarodnih konvencija treba shvatiti ekstenzivno, pa stoga ovaj prigovor tuženika nema zakonsku podlogu.

Treći osnovni prigovor Iraanse Aardolie tijekom prvostepenog postupka odnosio se na doložnost ponašanja Cosarme u smislu čl.275. Cod. nav. zbog njenog odbijanja ispuniti obvezu odstranjenja podrtine. Prvostepeni je sud odbio prihvatiti kvalifikaciju ponašanja Cosarme kao doložnog jer smatra da se ista samo poslužila dopuštenom pravnom mogućnošću ne ukloniti podrtinu sama, već preuzeti obvezu naknade troškova odstranjenja. U žalbenom podnesku Iraanse Aardolie napada ovakvo tumačenje čl.73. Cod. nav, tvrdeći da po tom članu ne postoji mogućnost izbora između obveze odstranjenja podrtine i naknade troškova, te da je tužiteljica Cosarma namjerno propustila udovoljiti svojoj obvezi odstranjenja, kako bi se u postupku utvrđenja naknade mogla protiviti osnovanosti zahtjeva, a zahtjevom za ograničenje odgovornosti samo nesavjesno odugovlači ispunjenje obveze. Drugostepeni sud, iako se priklanja tumačenju sadržaja obveze po čl.73. Cod. nav, kako ga iznosi tuženik, ipak odbija kvalificirati ponašanje Cosarme kao doložno podsjećajući na učenje izraženo u kasacionoj presudi od 16. siječnja 1954. u kojoj se kaže da za postojanje "dolusa" dužnika u neispunjenju ili u nepotpunom ispunjenju neke obveze, nije dovoljno dokazati da je dužnik bio svjestan dugovanja neke određene svote, nego je potrebno da se dužnik svjesno ogriješi o obvezu, s unaprijed stvorenom voljom prekršiti je. Prema mišljenju suda, otezanje Cosarme u postupku utvrđenja naknade za odstranjenje podrtine ne ukazuje na postojanje njene namjere počinuti tuženiku štetu, a takav dojam nije stekao ni rimski sud koji je provodio postupak. Apelacioni sud napokon zaključuje da bi čl.275. Cod. nav. trebalo prvenstveno shvatiti tako da stavljaju na glasak na doložnu odnosno krivičnu narav djela ili ^{čina} iz kojih su proistekle obveze dužnika, a ne na djela odnosno čine vezane uz neispunjenje obveze. S obzirom da potonuće "Luise" nije proizašlo iz doložnog čina Cosarme, nema, po mišljenju drugostepenog suda, mjesta pozivanju na dolus iz čl.275. Cod. nav.

Iraanse Aardolie prigovorila je napokon osnovanosti zahtjeva za ograničenje duga Cosarme nalazeći tešku krivnju /culpa lata/ Cosarme za nastanak eksplozije i kasnijeg požara. Tuženik je istakao u prvostepenom postupku kako je utvrđeno da je požar na "Luise" izazvan prisutnošću plina na palubi u vrijeme krcanja nafte, zbog toga što su vratašca za promatranje tankova bila otvorena. Iraanse Aardolie je ustvrdila da je otvaranje vratašca bilo nužno zbog nedo-

statka sustava ventilacije broda - što upućuje na zaključak da brod nije bio sposoban za plovidbu. Kako ova tvrdnja tuženika protivurječi utvrđenju već rimskog suda koji je u obrazloženju presude naveo da su vratašca bila otvorena bez osobite potrebe, to ni sud u Veneciji nije mogao drugačije o tome suditi. Stoga je tuženik u žalbenom postupku osnovanost ovog prigovora potkrijepio novim razlozima, tvrdeći da je Cosarma postupala kulpožno jer nije pristupila odstranjenju podrtine u predviđenom roku, iako je morala biti svjesna teških posljedica koje zadržavanje podrtine u luci Bandar Mah Shahr izaziva za pomorski promet. Kako se zapravo radi o istim argumentima iznešenim uz prigovor o doložnom ponašanju Cosarme, koje je sud odbio, sud se odbijajući prigovor teške krivnje Cosarme i pozvao na svoje ranije obrazloženje.

Rješavajući u drugom dijelu presude o žalbi Cosarme, Apelacioni sud nije prihvatio prijedlog tužiteljice da se granični iznos izračunava prema komercijalnoj vrijednosti broda na početku putovanja, a ne prema znatno većoj vrijednosti označenoj u polici osiguranja broda. Stoga jer čl.622. Cod. nav. jasno određuje utvrđenje vrijednosti broda /ukoliko je brod osiguran s iznosom osigurane vrijednosti u polici/, a nikakvi elementi za reviziju vrijednosti nisu u ovom postupku iznešeni. Jednako je tako odbijen prigovor Cosarme da se u graničnu svotu ne uključe svi prihodi /uključujući i one za vrijeme putovanja broda u balastu do luke ukrcaja/, jer se granična svota određuje na osnovi svih prihoda proizašlih za vrijeme putovanja shvaćenog u ekonomskom smislu iskorištavanja broda.

/Dir. Mar, 1978, str. 462/

LJ.M.

Bilješka. - Vrijednost i zanimljivost ove presude sastoji se prvenstveno u tome što izražava stav talijanske sudske prakse ne samo o pravnoj prirodi, nego i o granicama primjene ograničenja odgovornosti sadržanog u čl. 275. Cod. nav. Prihvatanjem ekonomskog pojma putovanja /a ne samo tehničkog prevoženja tereta iz luke u luku/ ograničenje duga brodaru proteže se na sva potraživanja koja proizadju iz činjenica i događaja nastalih u tom razdoblju, pa tako i na obvezu odstranjenja podrtine zbog potonuća izazvanog nekim događajem u vrijeme krcanja tereta. S druge strane povlasticom ograničenja duga u talijanskom pravu može se u odnosu na troškove odstranjenja podrtine koristiti i

vlasnik broda, ako je do potonuća došlo za vrijeme putovanja, pa i ako je vlasnik ujedno i brodar.

Time je uklonjena pravna nesigurnost izazvana čestim prigovorima vjerovnika u postupcima ograničenja duga za troškove odstranjenja podrtina, osnivanim na doslovnom i izoliranom tumačenju čl.73. istog Zakona koji troškove uklanjanja podrtine stavlja na teret brodovlasnika, dok čl.275. daje pravo ograničenja duga brodaru.

U jednom takvom predmetu vodjenom pred jugoslavenskim sudom za naknadu troškova uklanjanja podrtine broda "Cavtat", naša je judikatura zauzela isto stajalište o uzročnoj vezi između događaja koji su izazvali potonuće broda za vrijeme putovanja i obveze odstranjenja podrtine, pa je primjenom čl.216. francuskog Trgovačkog zakona dopustila ograničenje odgovornosti brodara za utvrđenu naknadu troškova uklanjanja broda "Cavtat" iz teritorijalnih talijanskih voda. S obzirom da je vjerovnik, talijanska država, prigovarao između ostalog i izboru odnosno primjeni materijalnog prava, smatrajući da je trebalo primijeniti talijansko pravo, dužnik, a kasnije i drugostepeni sud, pozvao se na upravo prikazanu presudu talijanskog suda upozoravajući da bi i primjenom talijanskog prava ograničenje bilo dopustivo u skladu s tumačenjem spomenute talijanske apelacione presude ograničenja duga brodara po čl.275. Cod. nav. /V. ovaj periodik str.39./

LJ.M.